

**AZ IDŐSZAKI KIADVÁNYOK
SZÁMÍTÓGÉPES NYILVÁNTARTÁSÁNAK NÉHÁNY KÉRDÉSE**
Az Országos Széchényi Könyvtár
Nemzeti Periodika Adatbázisa (NPA) rendszerében alkalmazott megoldások
SZÖLLŐSY ÉVA – SZŰCS ERZSÉBET

Bevezetés

A számítógépes technológia alkalmazása az OSZK-ban a bibliográfiai munka területén, a könyvjellegű kiadványok számítógépes feldolgozásával kezdődött el. A "Magyar nemzeti bibliográfia. Könyvek bibliográfiája" tartalmazza ugyan az induló vagy címet változtató időszak kiadványok monografikus leírását is, de az MNB számítógépes rendszere még nem oldotta meg az időszak kiadványok feldolgozásának a könyveketől eltérő valamennyi sajátos esetét.¹

A gépesített nemzeti bibliográfiai rendszer egyik távlati feladata tehát az időszak kiadványok kezelésének megoldása lett. Amikor az OSZK elhatározta a *külföldi folyóiratok központi katalógusának* gépesítését, meg kellett állapítani a két feladat, a lelőhely-katalógus és a bibliográfiai kérdések átfedésének kívánatos mértékét.

*A nemzeti könyvtárak világszerte elterjedt gyakorlata szerint az időszak kiadványok bibliográfiai adatbázisai mind a hazai impresszumú, mind a külföldön megjelenő (és az adott ország területén megtalálható) kiadványok feldolgozásait tartalmazzák.*² A hazai Nemzeti Periodika Adatbázis (a továbbiakban: NPA) szintén kettős rendeltetésű. Egyrészt a *külföldi* időszak kiadványok központi katalógusa, nyilvántartása, másrészt távlatilag a *nemzeti* bibliográfiai rendszerhez, illetve az OSZK periodika-feldolgozó munkájához nyújt megoldásokat.³

Az NPA munkálatai 1982-ben kezdődtek el. A külföldi folyóiratok központi nyilvántartásának rendszertervezése, programozása 1984–85 fordulójára befejeződik, egyes részeinek kísérleti üzemeltetése pedig már 1984 derekán megkezdődött.⁴

A rendszer általános ismertetése a *Könyvtáros* hasábjain olvasható,⁵ az NPA két nagy alrendszerének néhány speciális kérdéséről pedig ezúton számolunk be, a rendszert jellemző folyamatábrákat a Függelékben mutatjuk be.

A számítógépes rendszer megválasztása

Az NPA *jelenleg kiadványelőállító rendszer*: kurrens kötetkatalógust és kumulációt készít, továbbá az adatbázisból különféle származékjegyzékek hozhatók létre. Közvetlen hozzáférési rendszert egyelőre nem tervezhettünk, egyrészt mert a jelenlegi könyvtári

bejelentési rendszer az adatbázis aktualizálását évenként csak egyetlen alkalommal teszi lehetővé, másrészt az online hozzáférés műszaki oldala is problematikus. Azonban számítva arra, hogy belátható időn belül a hazai könyvtárgépesítés ügye előrelép, az NPA adatbázisának olyannak kell lennie, hogy *automatikus eljárásokkal átalakítható legyen egy interaktív hálózat központi adatbázisává.* (A hálózathoz a gépi lehetőségek biztosításán túl szükséges, hogy a könyvtárak szakmailag és munkaszervezetük továbbfejlesztésével is felkészüljenek a szerzeményezéshez kapcsolódó, folyamatos és pontos bejelentésekre.)

A tervezés következő két kérdése az volt, hogy az *adatbázis feltöltését a kiadványok teljes körének belső feldolgozásával vagy meglévő adatbázisok átvételével oldjuk-e meg, és hogy az NPA saját céljaira szolgáló szoftver kidolgozása vagy meglévő szoftver átvétele a célszerűbb.*

A kialakítandó rendszer követelményeinek felvázolása (az adatbázis feltöltéséhez kb. 20 000 időszaki kiadvány bibliográfiai és állományi adatainak feldolgozása és évi kb. 1000 kiadvány adataival való aktualizálása; kb. 850 bejelentő könyvtár nyilvántartása; a tervezett szolgáltatások fajtái) már önmagában tartalmazza a választ: *az NPA relatíve gyors elkészítése és a kisebb költségráfordítás érdekében a rendszer egészét vagy részeit átvétellel kell megoldani.*

A kiválasztandó rendszernél figyelembe kellett venni, hogy a folyóiratok számítógépes lelőhelynyilvántartásai minden hasonlóságuk ellenére országonként (központonként) más és más követelményeknek felelnek meg. Összefügg ez az alkalmazott szabványok különféleségével, valamint az állományi adatokra és lelőhelykódokra vonatkozó szabványok hiányával⁶, de elsősorban a központi katalógusok gyűjtőkörével (mind a folyóiratok, mind a nyilvántartott könyvtárak köre változó) és a szolgáltatások eltérő fajtáival. Mindenképpen számolni kellett tehát azzal, hogy a hazai sajátosságokhoz alkalmazható gépesített rendszer átvétele további fejlesztési és feldolgozási feladatokkal jár.

A célfeladatnak legmegfelelőbbnek tűnő, 1980 óta működő nyugatnémet ZBD (Zeitschriften-Datenbank)⁷ felhasználása a szalagszolgáltatás hiánya miatt meghiúsult, a szoftvert pedig pénzügyi okok miatt nem tudtuk megvenni. A további lehetőségek csak az időszaki kiadványok bibliográfiai adatainak átvételére korlátozódtak. A nemzeti bibliográfiai szoftverek átvételére egyáltalán nincs lehetőség, a szalagok mindmáig csak kétoldali megállapodás útján, költségtérítés ellenében érhetők el.⁸ Így az a döntés született, hogy a számunkra legkönnyebben elérhető ISDS (időszaki kiadványok adatait nyilvántartó nemzetközi rendszer) *szalagok átvételére épüljön az NPA rendszere.*⁹

Az ISDS adatbázis több mint 200 000 időszaki kiadvány bibliográfiai adatait tartja nyilván 46 nemzeti ISDS központ bejelentése alapján,¹⁰ és az ISDS Nemzetközi Központ (a továbbiakban: NK) az adatbázis tartalmából meghatározott időnként mágnesszalagot is közrebocsát, a bejelentő országok központjai számára ingyenesen. Az ISDS szalagok felhasználása lehetővé teszi, hogy a Magyarországra kurrensen járó külföldi folyóiratok kb. 60–65%-ához az NPA a bibliográfiai adatok nagy részét gépi úton leválassa. Ugyanakkor szükséges, hogy a további követelményeket figyelembe véve saját kívánalmainknak megfelelő szoftvert alakítsunk ki és belső könyvtári feldolgozást is végezzünk.

Az NPA szoftver-hátterét a KSH Számítóközpont IBM 370/155-ös gépén működő MARK–IV fájlkezelő rendszer képezi (a MARK–IV névnek, illetve rendszernek nincs köze a könyvtárosok körében ismerősen csengő MARC rendszer-megnevezéshez), speciális feladatok elvégzéséhez PL/1 és assembly nyelvű programok is készültek.¹¹

A nemzeti időszaki kiadvány-nyilvántartó rendszerek bibliográfiai adattartalma általában megfelel az adott nemzeti katalogizálási szabvány, illetve a nemzetközi ISBD/S előírásainak; a bibliográfiai adatokat kiegészítik a célnak megfelelő állományi és lelőhely-adatok. Az NPA-ban a bibliográfiai adatok egy része nemzetközi cserén alapul, a további bibliográfiai és egyéb adatok pedig az OSZK belső feldolgozásából kerülnek az adatbázisba. A különböző típusú adatok *három alrendszer* hatáskörébe tartoznak:

- a *bibliográfiai alrendszer* a kiadvány egészére illetve a kiadvány életének egy időszakára vonatkozó bibliográfiai adatokat,
- az *állományi alrendszer* a bibliográfiai adatok közül kiemelve a nyilvántartott egységek számozási adatait (sorszámzás és/vagy keltezés) és az egyes könyvtárakban található állományokra jellemző specifikus adatokat,
- a *könyvtári alrendszer* a lelőhely-könyvtárak azonosító és szolgáltatási adatait tartalmazza és kezeli.¹²

A bibliográfiai alrendszer

Az adott időszaki kiadványra jellemző, a bibliográfiai azonosításhoz szükséges adatok az NPA-ban egy logikai egységet alkotnak. Ezeknek a logikai egységeknek a számítógépes rendszeren belül ún. rekordazonosítójuk van. A rekordazonosító az ISSN, tehát az időszaki kiadványnak az ISDS NK által verifikált nemzetközi azonosító száma, ennek hiányában pedig az ISSN-képzés szabályai szerint kiszámított nyolcjegyű azonosítószám, amelynek betűjele KSSN.¹³

Az ISSN-nek, mint kitüntetett azonosító adatnak a felhasználása természetesen eredményezte azt, hogy – a hagyományos felfogástól eltérve – *a bibliográfiai egység az egy ISSN-számmal azonosított kiadvány. A bibliográfiai, azaz a logikai egységről csak egy bibliográfiai leírás készül*, így tehát egy azonosító szám határozza meg azokat a kiadványokat, amelyek főcímében ún. "jelentéktelen változás" történik,¹⁴ amelyek azonos tartalommal új kiadásban jelennek meg, vagy azonos címmel és tartalommal, de különböző adathordozókon is megjelennek.¹⁵ Például ugyanaz az ISSN azonosítja (ISSN 0383-0705) a "Canadian music trades journal"-t és jelentéktelenül változott címét, a "Canadian music and trades journal"-t.

De vonatkozik ez arra a kiadványra is, amely előzőleg generikus főcímmel jelent meg, és később címébe olvastotta a közreadó testület megnevezését:

"Bulletin" (közreadó: Société des amis de la Cathédrale de Strasbourg),

ISSN 0153-3843 és

"Bulletin de la Société des amis de la Cathédrale de Strasbourg", ISSN 0153-3843.¹⁶

Az NPA-ban az egy időszaki kiadványhoz tartozó bibliográfiai adatok fajtáit és mennyiségét a vonatkozó szabványok (MSZ 3424/2 és ISBD/S)¹⁷ és ajánlások határozzák

meg. Az IFLA Section on Serial Publications megbízásából készült tanulmány (amely később önálló kiadványként is megjelent)¹⁸ a központi katalógusok bibliográfiai adattartalmára vonatkozóan az alábbiakat javasolja: egységesített cím; főcím; az információhordozó általános megnevezése; közreadó testület; kiadásjelzés; számozási adatok; a megjelenés helye; megjegyzés adatként a bibliográfiai kapcsolatok jelölése; kulcscím és ISSN. Az NPA bibliográfiai alrendszerének adatstruktúrája mindezen adatok nyilvántartására, kezelésére képes az egységesített cím kivételével, amelynek alkalmazása a magyarországi katalogizálási gyakorlatban még nem honosodott meg.¹⁹ A felsoroltakon kívül az NPA bibliográfiai adatai között szerepelnek még egyéb információs adatok, a tartalmi feltáráshoz szükséges kötelezően alkalmazott osztályozási jelzetek,²⁰ és ha a bejelentések tartalmazzák, az ETO jelzetek is.

A bibliográfiai adatok rekordon belüli azonosítását a *tartalmi jelölők* (content designators) teszik lehetővé. A mezőhívójel egy négy karakteres kód, amelynek egyes pozíciói jellemzik:

- a bibliográfiai adat csoportját;
- az adatot magát;
- az adat előfordulási számát a rekordon belül;
- az adat kapcsolatát valamely egyéb, a rekordon belül előforduló adattal. (Így a harmadik vagy negyedik pozíción jelölhető például, hogy egy második közreadó testülethez mely utalók tartoznak.)

Az almezőhívójel egy két karakteres kód, amely az adaton belül az adatelem azonosítását teszi lehetővé. (A tartalmi jelölők nem esnek egybe a közismert MARC formátumok azonosító kódjaival, hanem az NPA belső adatkezelésének logikáját tükrözik. Az adatok szerkezete azonban a MARC formátumhoz hasonló részletezettségű, így szükség esetén a nemzetközi formátumra konvertálható.)

Az input (adatlap) szerkezete tükrözi a bibliográfiai leírás fogalmainak hierarchiáját. A könyvtáros szemléletéhez közel álló inputból azonban másféle szerkezetű gépi adatállományok készülnek, lehetővé téve például ezáltal a javítórendszerben az almezőszintű javításokat is. A tárolt bibliográfiai rekordok szintén hierarchikus szerkezetűek, de felépítésüket az adatok/adatelemek célszerű elérésének gépi szempontjai szabták meg. Az első szinten csak egyszeres előfordulású, a további szinteken a többszörös előfordulású, vagy több változó hosszúságú almezőből álló egyszeres előfordulású adatok szerepelnek.²¹

A bibliográfiai alrendszer szerkezetének tervezésénél figyelembe kellett venni, hogy egy időszaki kiadványhoz milyen típusú bibliográfiai adatok tartozhatnak, az egyes adatok hányszor fordulhatnak elő és milyen hosszúak lehetnek. Annak ellenére, hogy a gyakorlatban egy-egy bibliográfiai leírás terjedelme általában nem haladja meg a két-három katalóguskártya terjedelmet, az egyes adatok lehetséges ismétlődései és a karakterhosszak együttesen elméletileg olyan mennyiséget eredményeznek (mind a maximális, mind az átlagos hosszak tekintetében), hogy az összes lehetséges adat egy gépi rekordon való tárolása korlátokba ütközik. Ezek ugyan a gyakorlatban nem jelentkeznek egyszerre, de az előforduló maximumok ismeretében olyan fizikai tárolást kellett megvalósítani, amely minden esetben alkalmazható. Így az inputban egy bibliográfiai

egységként kezelt, illetve az outputban egy bibliográfiai leírásként megjelenített adatok a belső tárolásban három részre bomlanak:

- a bibliográfiai leírás alapadataira,
- a bibliográfiai kapcsolatok adataira,
- a bibliográfiai leírás megváltozott adataira.

Ez utóbbi, az ún. rétegfájl – a programrendszer sajátos és újszerű kialakítása folytán – tarthat számot nagyobb érdeklődésre.

A bibliográfiai adatváltozások nyilvántartása, a "rétegelés"

Az NPA-ban meg kellett teremteni a lehetőséget a bibliográfiai adatváltozások regisztrálására és az egy adott időszakban érvényes adatok kiválasztására és közlésére. A változások bejelentését a rendszer megkönnyíteni igyekszik a könyvtárak számára.⁵ A változások központi regisztrálása révén lehetővé válik, hogy nemcsak az éves periodicitásra tervezett lelőhelyjegyzékben, hanem annak kumulációiban is az adott időszakra érvényes bibliográfiai adatokat tartalmazó tételek jelenjenek meg. A szabványok értelmében az időszaki kiadványok változó adatainak feltüntetése kétféleképpen lehetséges: a kiadvány egészéről készített összefoglaló szintű leírásban a megjegyzés adatok között, az időszaki kiadvány egy-egy évfolyamáról készített leírásban pedig a megfelelő adatscsoportban helyezhetők el. Az első közlésmód hosszadalmas a használó számára és nehézkes bibliográfiai tételt eredményez, a második esetben a bibliográfiai tétel tömörebb és záltal a tájékoztatás pontosabb lehet.

Az NPA az outputokban ez utóbbi közlésmódot alkalmazza, az adatváltozások tárolására és kezelésére pedig egyéni eljárást dolgozott ki. Mindazon bibliográfiai adatokhoz, amelyek egy időszaki kiadvány "életében" megváltozhatnak anélkül, hogy ezzel új időszaki kiadvány "születését" (új bibliográfiai egységet) eredményeznének, az adat azonosítóján (mezőhívójel) kívül egy további azonosító adatot is csatolunk: az érvényesség kezdőévet. Ez input adatként egy kétkarakteres kód, ahol az adatváltozás megjelenésének évét az évszám utolsó két számjegyével jelöljük. Például, ha egy 1980-ban indult folyóirat közreadójaként először az "Országos Széchényi Könyvtár", 1984-től pedig a "Könyvtártudományi és Módszertani Központ" van feltüntetve, az adatfelvételt a következőképpen kell elvégezni:

‡650080 ≠a Országos Széchényi Könyvtár

‡650084 ≠a Könyvtártudományi és Módszertani Központ

(ahol ‡ a mezőhívójel azonosítója; a 6500 a mezőhívójel; 80, illetve 84 az érvényesség évének jelölője; ≠ az almezőkód azonosítója; a az almezőkód.) A ‡650084-es adat beérkezésekor a számítógépes rendszer a ‡650080-as adatot automatikusan "lezárja" a változás megjelenési éve előtti naptári évvel ("83"), és indít egy új "réteget", amely a változás megjelenési évétől érvényes adatot tartalmazza. A lezárt rétegedatot a rétegfájlban tárolja, az érvényesség időintervallumával együtt. Így a különböző kiadványok előállításakor – ha a kiválogatás egy adott megjelenési évhez, illetve évkörhöz kötött – a megfelelő évhez tartozó bibliográfiai adatváltozat kiválasztása és megjelenítése is biztosított.

A bibliográfiai adatok forrása

Az NPA-ban, kettős rendeltetésénél fogva, a *nyilvántartható* bibliográfiai adatok típusa és száma jóval meghaladja a külföldi folyóiratokról *nyilvántartott* adatmennyiséget.²³

Már említettük, hogy az NPA gyűjtőkörébe tartozó kiadványok 60–65%-ának bibliográfiai adatai az ISDS NK által mágnesszalagon közrebocsátott rekordokból átvehetők. Az ISDS adatbázis éves gyarapodása, az adatbázisban már meglévő rekordok javított változatai szintén beszerezhetők az NK-tól. Ezek felhasználása biztosítja az NPA számára a gyors adatbázisfeltöltés lehetőségét, hiszen zömében emberi beavatkozás és input munka nélkül, számítógépes eljárással nyerhetünk céljainknak megfelelő – vagy közel megfelelő – bibliográfiai adatokat. Az NPA az ISDS szalagokból leválogatja a gyűjtőkörébe tartozó kiadványok rekordjait (később azok javított rekordjait is), és – kiegészítésekkel – saját adatbázisába adaptálja. Az ISDS-ből nyert és az OSZK KFKK kardexlapjai alapján készült input (az ISDS-ben még nem regisztrált időszaki kiadványok bibliográfiai adatai) tárolása és kezelése együttesen történik. A két típusú feldolgozáshoz kétféle input adatlapot alkalmazunk. (Az 1. sz. ábra a "bb" adatlap, amely az ISDS-ből való rekord átvételének jelzésére és a kiegészítő adatok közlésére szolgál; a 2. sz. ábra a teljes egészében belső adatfelvételezésre használatos "ba" adatlap.)

V E Z. I.	«bb»	ISDS	NPA bb	ADATLAP ISDS LEVÁLASZTÁSHOZ
F O C I H	2_2100	#v	1 2 3 4 5	
H O R.	2_3300	#a	_____	
Szak- csoop.	2_8100	#a	_____	
A L C I H	2_2300	#v	2	
Kiad. jela.	2_2400	#a		
Indu- lás	2_3100	#b		
Meg- szűnés	2_3200	#b		
C I M U T.	2_45_0	#a		
M E G J E G Z E	2_7_0	#a		
Kitöltötte: 198		Rögzítve:		
Ellenőrizte: 198		Ellenőrizte: 198		

1. sz. ábra

npa   ba

VEZNYALT	← ?b	
	KSSN	Műv. Kvt.kód
?	0100	fa RT·K8z·K8lt·Kp·Stát·Tip·Pér·Orszv·Eöb
FOCIM	?	2100 av
		fa
PARHUTAMOSCIM	?	2200 av
		fa
	?	2210 av
		fa
	?	2220 av
		fa
ALCIM	?	2300 av
		fa
Kiad	?	0400 fa
MEGJEL	?	2500 fa
		fb
	?	2510 fa
		fb
IND	?	3100 fa
		fb
MSZ	?	3200 fa
		fb
HDD	?	3300 fa
		fa 3300 fa
CIMVAJT	?	4300 fa
	?	4310 fa
	?	4320 fa

C I M U T A L Y	7_4	✓		
B I B L I O T E K A P C S O L A T	7_5	✓		
K O Z R E A D O	7_6	✓		
K O Z R U T A L O	7_6	✓		
M E G J E G Y Z E S	7_7	✓		
B I V	7_7800	✓a	7_7810	✓a
V I	7_7900	✓a	7_7910	✓a
S Z E	7_8100	✓a	7_8200	✓a
E T O	7_8200	✓a	7_8230	✓a
	7_8210		7_8240	✓a
198	gyűjt.	198	kitölt.	198
	közöl.		szakcs-	
	ütk		rev.	

Az ISDS rekordok alkalmazása az NPA rendszerében

Az ISDS NK az 1970-es évek derekától építi a világ időszaki kiadványait regisztráló adatbázisát a nemzeti ISDS központok bejelentései alapján. Mind a bejelentő országok köre, mind a bejelentések mennyisége, formátuma és adattartalma lényegesen változott, bővült az elmúlt időszakban. Jelenleg²⁴ egy ISDS rekord 30 bibliográfiai és információs adatelemet tarthat nyilván, amelyekből – az információs adatokon kívül – az ISSN-szám, a kulcs cím, a rövidített kulcs cím, a megjelenési adatok és az ETO (vagy a Dewey-) jelzet kötelező. 1983-ig a főcímet nem lehetett regisztrálni, 1984-től kötelező adat akkor, ha tartalmában eltér a kulcs cím első almezőjétől. A kötelező adatokon kívül a rekordok tartalma függ a leírt kiadványon szereplő adatok mennyiségétől, a bejelentő központok gyakorlatától, stb. (Az időszaki kiadványok feldolgozása szempontjából azonban legjelentősebb a bibliográfiai kapcsolatok pontos – de nem minden nemzeti központ által alkalmazott – jelölhetősége.)

Elemzéseink azt mutatják, hogy *az ISDS-ből átvett rekordok országonként és időszakonként más-más adattartalmú katalogizálási gyakorlatot tükröznek.* (Ide tartozik például az a nem jelentős, de kiadványszerkesztési szempontból problémát okozó kérdés is, hogy a különböző nyelveken belül többféle helyesírási gyakorlattal találkozunk.²⁵) *A tipizálható adathiányok megszüntetése egyidejűleg történik a rekord ISDS-ből való átvételének jelölésével (ld. az 1.sz. ábra), a rekordok egyedi kiegészítése, illetve az adatok egységesítése az évi aktualizáló/javító futások során válik lehetségessé.*

Az ISDS formátum tervezése az 1970-es évek elején történt,²⁶ s így szerkezetileg eltér a későbbiekben kidolgozott ISBD/S-től, ill. a nemzeti bibliográfiai formátumoktól. Az adatelemek önálló kezelhetősége, a rendezés és az automatikus központosítás érdekében az NPA formátum jóval részletesebb, mint az ISDS formátum. Így az automatikus adatátvitelkor a tartalmi jelölők egyszerű konverziója helyett az egyes adatelemeket a részletesebb szerkezet szerint kell jelölni, azonosítani. Például már az adatbázis feltöltésekor, illetve az ISDS rekord átvételekor lehetőség van a főcím részletezett nyilvántartására. A főcím automatikus átvétele csak tipikus esetekben lehetséges a kulcs cím első almezőjéből. (A tipikus eset felismerése, a programrendszernek a jelzés megadása emberi munkával történik, a jelzésre a "bb" adatlap 2100 mezőjének ≠v almezője szolgál.) Összetett főcím az ISDS-ből nem vehető át, mert a kulcs címen belül nincsenek megkülönböztetve az adatelemei, az NPA viszont önálló azonosítókkal látja el őket. (Az összetett főcímet – a rekord átvételének jelölésével egyidejűleg – kiegészítő adatként kell megadni.) Más eljárást kell alkalmazni azonban például a bibliográfiai kapcsolatok esetében, ugyanis itt a címadaton belüli adatelemek megkülönböztetése csak a javító fázisban végezhető el, amikor az ellenőrző listákból már megállapítható az ISDS-ből átvett adat típusa, azaz – példánkban -- a cím összetett vagy egyszerű volta.

Speciális eljárásokat kíván az ISDS NK-tól érkező aktualizáló szalagok hasznosítása is. Az "új" jelzéssel érkezett rekordokról a rendszer egy minimális adatokat tartalmazó listát készít, amelyből megállapítható, hogy az ISDS-ben újonnan regisztrált időszaki kiadvány nem szerepel-e már az NPA-ban saját előállítású rekorddal. Ha igen, akkor az ISDS-ből automatikusan átvettjük az NPA rekordba az ISSN számot, a kulcs címet és a kulcs cím rövidítését, a további adatokat pedig kilistáztatjuk az NPA-rekordban levő

adatokkal való összevetés, illetve átvétel céljából. Ha "javított" jelzésű az ISDS rekord, és előzőleg az NPA már adaptálta, a javított adatok automatikus átvételére csak akkor van lehetőség, ha azt az adatot az NPA karbantartói még nem javították. Ellenkező esetben a rendszer listát készít az ISDS javításairól és csak engedélyezés után végzi el a szükséges karbantartást. Előfordulhat ugyanis, hogy mire az ISDS NK-tól az aktuális adat megérkezik, a KFKK szerkesztési munkája során, vagy a hazai könyvtáraktól érkező bejelentések alapján már el is végezte a javítást. Ha az ISDS rekord még nem került az NPA-ban adaptálásra, a karbantartás az ISDS fájl hazai példányában kerül végrehajtásra. Így, amikor az időszaki kiadványt valamelyik könyvtár beszerzi és bejelenti az aktualizált ISDS adatokat lehet az NPA-ba átvenni.

Az állományi alrendszer

Az NPA tervezése során nem fogadtuk el a számítógéppel előállított központi katalógusok egyszerű megoldását, miszerint az egyes könyvtárak állománybejelentéseit a számítógép közönséges karakterláncokként kezeli, a közlés tartalmáért a bejelentő könyvtáré a felelősség, és nem szükségképpen lehet megállapítani – mondjuk párhuzamos számozású kiadvány esetén – hogy két leőhelyen ugyanaz az állomány található-e vagy sem. *Az NPA-ban a kiadványokat állományi részegységenként kell nyilvántartani.* Nem egyszerűen a színvonalas katalogizálás követelményéről van szó, hanem arról is, hogy csak ilyen nyilvántartást lehet lekérdező rendszer alapjává tenni.

A számítógépes rendszer egyrészt megkövetelte a nyilvántartandó adatoknak és kapcsolataiknak, tehát az adatszerkezetnek a tisztázását, másrészt önálló szabályozást kívánt arra nézve, hogy az egyes outputok számára milyen adatokat kell összeválogatni, ezeket az adatokat milyen sorrendben, milyen központozással, és milyen egyéb elrendezési (esetleg tipográfiai) szabályok szerint kell megjeleníteni.

Az állománynyilvántartás felépítése

A 3.sz. ábra bemutatja az állománynyilvántartás szerkezetét. A leírásban először az egyes könyvtárak adataitól független, bibliográfiai jellegű nyilvántartással foglalkozunk (az ábrán az A3 és A2 rekordszerkezetek), végül szó lesz a könyvtár-specifikus adatokról (A1 rekordszerkezet).

Tételezzük fel, hogy a kiadványok egyféle rendszer szerint sorszámozzák magukat, azaz nincs párhuzamos sorszámozás, és tekintsük a következő egyszerű szabályt: ha az időszaki kiadványon – a folyam számától eltekintve – egyféle sorszám van, akkor a sorszámozási egységek a nyilvántartás egységei, ha kétféle sorszám van, akkor az átfogóbb, a "magasabb helyi értékű" sorszám lesz a nyilvántartás alapja.

Az NPA állománynyilvántartás fájlljai

Az A3 fájl rekordjainak szerkezete:

8	1	3	11	11	11	11	1	1	1	1	1	1
ISSN/ KSSN	sorszám- mozási típus azonosító	Számzási egység folyam szám		állományi részegys. sorszám	megjelenési részegys. sorszám	Tárgyév	Megjelenési év	CT1	CT2	Tárgyév állományi részegys. sorszám		

3	11	11	15	8	8	8	18	4				
folyam szám	állományi részegys. sorszám	Párhuzamos folyam megnev.		állományi részegys. sorszám	megjelenési részegys. megnev.	Párhuzamos tárgyév	Párhuzamos megj. év	Párhuzamos megj. év	Kiadványspecifikus megjegyzés			

V, max. 150

Az A2 fájl rekordjainak szerkezete:

8	1	15	8	8
ISSN/ KSSN	sorszám- mozási típus azonosító	folyam megnev.	állományi részegys. megnev.	megjelenési részegys. megnev.

A számok az egyes adatok karakterekben mért hosszát jelentik,
V = változó.

A kettős keretek a rekord- ill. szegmens-azonosítókat jelölik.

(A párhuzamos sorszámozási adatokat közlő szegmens ismétlődhet
szükség szerint egy rekordon belül.)

Az A1 fájl rekordjainak szerkezete:

8	10	1	3	11	2	1	1	1	1	1	1	1
ISSN/ KSSN	Kvtár	sorszám- mozási típus azonosító	Számzási egység folyam szám	állományi részegys. sorszám	megjelenési részegys. sorszám	Gyapapodási év	Elszámolási típus	Beszerezési mód	Állományi közölhetőség	CT1	Könyvtárspecifikus megjegyzés	

V, max. 130

3. sz. ábra

A kiadványok elsöprő többségére érvényes is ez a megfogalmazás. A kivételt a következő típus képviseli:

sorszámozás a kiadványon	tárgyév (kelet)	megjelenési év
27.tom.2.fasc.	1985	1987
27.tom.4.fasc.	1985	1988
28.tom.1.fasc.	1986	1987
28.tom.3.fasc.	1986	1988
28.tom.4.fasc.	1986	1987

Könnyen belátható, hogy akár az 1987-es, akár az 1988-as lelőhelyjegyzékben csak akkor tudunk megfelelő állományközlést adni, ha öt önálló egységet tartunk nyilván. A szabályt úgy kell megfogalmazni, hogy erről a típusról is gondoskodjék: a) ha az időszaki kiadványon – a folyam számától eltekintve – egyféle sorszám van, akkor a sorszámozási egységek a nyilvántartás egységei; b) ha kétféle sorszám közül az egyik összefogja az egy évben megjelent egységeket, akkor ezt a sorszámot, azaz természetesen a vele jelölt egységek összességét tekintjük az állománynyilvántartás egységének; c) ha kétféle sorszám közül egyiknek sincs naptári évhatárt át nem lépő, összefogó funkciója, akkor a sorszámozási egységek a nyilvántartás egységei.

sorszámozás a kiadványon	megjelenési év	a nyilvántartás egysége
a) 1193.no.	1985	1193.no.
1194.no.	1985	1194.no.
1195.no.	1985	1195.no.
1196.no.	1985	1196.no.
1197.no.	1985	1197.no.
b) 83.vol.1.no.	1985	83.vol.
83.vol.2.no.	1985	
.	.	
.	.	
83.vol.11.no.	1985	
83.vol.12.no.	1985	
84.vol.1.no.	1986	84.vol.
65.Bd.1.Heft	1985	65.Bd.
65.Bd.2.Heft	1985	
65.Bd.3.Heft	1985	
66.Bd.1.Heft	1985	66.Bd.
66.Bd.2.Heft	1985	
66.Bd.3.Heft	1985	
67.Bd.1.Heft	1986	67.Bd.
c) 27.tom.2.fasc.	1987	27.tom.2.fasc.
27.tom.4.fasc.	1988	27.tom.4.fasc.
28.tom.1.fasc.	1987	28.tom.1.fasc.
28.tom.3.fasc.	1988	28.tom.3.fasc.

Ha az évfolyam-jelölést a kiadványon a tárgyév jelenti, a tárgyév lesz az összefogó sorszám:

sorszámozás a kiadványon	tárgyév	megjelenési év	a nyilvántartás egysége
1.Heft	1985	1985	1985
2.Heft	1985	1985	
.	.	.	
.	.	.	
11.Heft	1985	1985	
12.Heft	1985	1985	
1.Heft	1986	1986	1986

A nyilvántartott egységet kétszer három adat azonosítja, három sorszám és három megnevezés. Az első helyre kerül a folyam száma, illetve megnevezése. A második helyre az a sorszám, illetve a hozzá tartozó megnevezés kerül, amely a nyilvántartás egységét megszabja; azokban a ritka esetekben, amikor a nyilvántartás egységét két sorszám, illetve megnevezés szabja meg, az átfogóbb adatok kerülnek a második, a kisebb egységeket kijelölő adatok pedig a harmadik helyekre.

A két hármás a sorszámozás három szintjének, pontosabban a folyamon kívül két szintnek a megkülönböztetését teszi lehetővé. A fenti példák mutatják, hogy az alsó szintet korlátozottan használjuk: ha a nyilvántartás egysége egy sorszámmal kijelölhető, nem regisztráljuk az esetleges kisebb egységet. Az adatok neve az NPA-ban: a folyam száma, az állományi részegység sorszáma, a megjelenési részegység sorszáma, illetve a folyam megnevezése, az állományi részegység megnevezése és a megjelenési részegység megnevezése. A sorszámokat és megnevezéseket három-három dobozként képzelhetjük el. (Az egyébként üres dobozokba a rendszer tesz nullát, illetve szökőzőket.)

A három, pontosabban két szint kihasználása elvileg másképp is lehetséges. Ha például a kiadványnak egyetlen folyamatos sorszámozása van, akkor minden állományi részegység egyidejűleg megjelenési részegység is, és viszont. Az NPA-ban az állományi részegységet előnyösebbnek találtuk, de ez nem szükségképpen általános érvényű. (Olyan naprakész interaktív nyilvántartás létrehozásához, amely a kurrens állományt számonként tartalmazza, illetve egy abszolút bibliográfiai orientáltságú rendszer létrehozásához ki kell dolgozni a sorszámozási adatok fajtáinak, szintjeinek, a szintek számának és egymáshoz való viszonyainak részletes és teljes leírását.) Ha az NPA üzemeltetése során a három sorszámozási szintnél többre volna szükség, megjegyzésben lehet magyarázatot adni. Például: 1988-ban 8.kötet III. rész 7–9. füzet, párhuzamos számozással 138–140. füzet.

Állományi részegység: 8. kötet

Megjelenési részegység: III. rész

Megjegyzés: 1989-ben bejelentésre került a III. rész 7–9. füzete.

(Párhuzamos állományi részegységek: 138. füzet, 139. füzet és 140. füzet.)

Mivel a megnevezések (vol., Bd., no. stb.) rendszerint hosszú ideig változatlanok, nem célszerű az egységek hosszú során át újra meg újra tárolni őket. Ezért a kiadványra

jellemző megnevezéshármaszt csak egyszer tároljuk, megjelöljük egy egykarakteres azonosítóval, a sorszám-hármasok mellett pedig csak ezt az egykarakteres azonosítót kell ismételtelen tárolni. Ha a megnevezések változnak, az új változatot új azonosító karakterrel szintén egy példányban tároljuk, a további egységek sorszámai mellé az új azonosító kerül.

Az NPA-ban minden sorszámmal kell megnevezésnek tartoznia. Ha a kiadványon nincs megnevezés, speciális jelet teszünk a megfelelő helyre. Ezáltal a sorszámozási szerkezet változását mindig tükrözi a megnevezések változása, következésképpen a sorszámozási szerkezet változásával együttjár a megnevezések azonosítójának változása. A megnevezések természetesen változhatnak a sorszámozás változásától függetlenül is.

A megnevezéseket azonosító karakternek a tekintélyes tárolóhely-megtakarításon kívül még az is a haszna, hogy változása jelzi a számozási és/vagy megnevezési szerkezet változását. Ezáltal biztosítja, hogy a nyilvántartott egységek sorszámainak helyes sorrendjét az állományközléshez automatikusan meg lehessen állapítani. Egyébként a sorszámozás változásait a bibliográfiai pontosság érdekében célszerű az állományközlésben jelezni, lezárni egy előző és nyitni egy új szakaszt. A karaktert sorszámozási típus azonosítóknak neveztük el.

A rendszerben tároljuk a nyilvántartott egység megjelenési évét, tárgyévét (ha ismert), a más időszámítási rendszerben közölt tárgyévét (ha a kiadványon szerepel), az adott egységre vonatkozó megjegyzést (ha szükséges) és az egység párhuzamos sorszámozási adatait.

Egy egységnek a párhuzamos sorszámozási rendszerben megfelelhet egy vagy több sorszámozási egység. (Említettük, hogy a nyilvántartások alapjául azt a sorszámozást választjuk, amelynek a révén kevesebb egységgel regisztrálható az állomány.) A párhuzamos sorszámozás szerinti egységek sorszámain és megnevezéseit egyenként tároljuk. A párhuzamos sorszámozási szerkezet változásai is megszakítást eredményeznek az állományközlésben a fentebb ismertetett mechanizmus révén. (A számítógépes rendszer felkészült arra is, hogy több nyilvántartott egységhez tartozzék ugyanazon párhuzamos egység. A hazai kiadványok esetében lehet rá szükség, ha a legmagasabb szintű bibliográfiai igények kielégítése a tárolóval való takarékoság szempontjait háttérbe szorítja, például 121.no. – 132.no. = 11.vol.)

Jelenleg az NPA külföldi folyóiratokat nyilvántartó rendszere az állományi adatokban az évnél szűkebb kelet-adatokat nem tartalmazza, az állományi adatok megnevezéseiben pedig kötött sorrendet alkalmaz.

A 3.sz. ábrán jól látható, hogy a nyilvántartott egység bibliográfiai szempontból szükséges adatait csak egyszer tároljuk. Az egyes könyvtárakhoz kötődő nyilvántartási részben az egységre a sorszámmal és a sorszámozási típus azonosítóval hivatkozunk. Minden egységről nyilvántartjuk, hogy az adott könyvtár melyik évben és milyen formában (vétél, csere vagy ajándék) szerezte be, a devizaelszámolás módját, továbbá a könyvtár megjegyzését az adott egységgel kapcsolatban. Mivel ez az adatsor annyiszor szerepel, ahány könyvtárnak az állományában az egység megtalálható, érthető, hogy a kiadványokat minél kevesebb egységben igyekszünk "megfogni".

A könyvtárak bejelentései nyomán az NPA-ban összegyűlik egy-egy időszaki kiadványnak az országban fellelhető legteljesebb "elvi" állománya. Minden könyvtár állomá-

nyáról meg lehet állapítani, azonos-e az országos teljességgel, vagy ahhoz képest hiányos. Az országos teljességről azonban a külföldi időszaki kiadványok esetén nem tudunk biztonságosan ítélni. A látszólag teljes sorból hiányozhat egy-egy különszám, a látszólagos hiány pedig származhat a kiadási folyamat megszakadásából, stb. Az NPA tehát nem tartja nyilván az egyes egységek hiányát,¹⁸ következésképpen hiányokat nem is közöl, de az állományközlés formája fogódzókat ad a felhasználó számára. A nyilvántartás egységei, mint láttuk, rendszerint egy év állományát jelentik. Minden könyvtár megjegyzésben közölheti a nála levő egység hiányosságait, felsorolhatja a hiányzó kisebb részegységeket, ezeket a megjegyzéseket az NPA tárolja, és egyes outputokban (változatlan karakterláncként) közli.

Az állományközlés

Az adatbázis teljes vagy válogatott tartalmát a legváltozatosabb módokon lehet megjelentetni a különféle outputokban. A lelőhelyjegyzék és kumuláció számára tervezett állományközlési mód csak egy a lehetőségek közül.

Az NPA sajátossága, hogy megkülönbözteti az állományközlés teljes és egyszerűsített változatát. A teljes változat az országosan teljes állomány közlésére szolgál, az egyszerűsített pedig az országos teljességhez viszonyítva hiányos állományú könyvtárak állományának közlésére. Az állományközlés mindkét változatban "től-ig" formában történik. A teljes változatban megadjuk a bibliográfiai részleteket, az egyszerűsítettben elhagyjuk a párhuzamos adatokat, a keltezési adatokat, valamint az állományi és megjelenési részegységhez tartozó megnevezéseket. Ezáltal egyeztetjük a bibliográfiai tájékoztatás és a helykímélő, áttekinthető, tömör adatközlés kívánalmait. A teljes állománnyal rendelkező könyvtáraknak csak a kódjait kell felsorolni, felesleges önálló állományközlésekkel szerepelniük. Az NPA ezen a ponton eltér – meggyőződésünk szerint előnyére – a nemzetközi trendtől. Ehhez a megoldáshoz az érvényben levő magyar szabvány sem nyújtott segítséget.

A "től-ig" képzésről részben már volt szó, a sorszámozási típus azonosító változása "ig" és "től" határt jelöl ki. Végül is azok az egységek kerülnek egy "től-ig" kiírásba, amelyeknek a sorszámai egy sorszámozási típus azonosítón belül folyamatos sort alkotnak. Folyamatosság akkor áll fenn, ha két egymást követő sorszám különbsége nem nagyobb egynél. (A vizsgálat több sorszám közül csak a (leg)kisebb nyilvántartott egységre vonatkozót veszi figyelembe. Átmenő vagy összevont sorszám esetén a sorszám második része és a következő sorszám első része közötti viszonyt vizsgáljuk. Betűkiegészítést tartalmazó sorszám esetén csak a számrészt vesszük figyelembe.) A szabály alapján az alábbi számokból:

1	no
2	no
3–4	no
3/4	no
4	no
4/A	no
4/B	no

6/8	no
9/10	no
10	no
11	no
12–15	no
14	no
14/15	no

a következő két kiírás képződik:

1. no. – 4/B no.
6/8. no. – 14/15 no.²⁷

A folyamatosság meghatározása másképp is elképzelhető, de *valamilyen* definícióra szükség van, a gépi és a hagyományos jegyzékekben egyaránt.

Fejlesztések

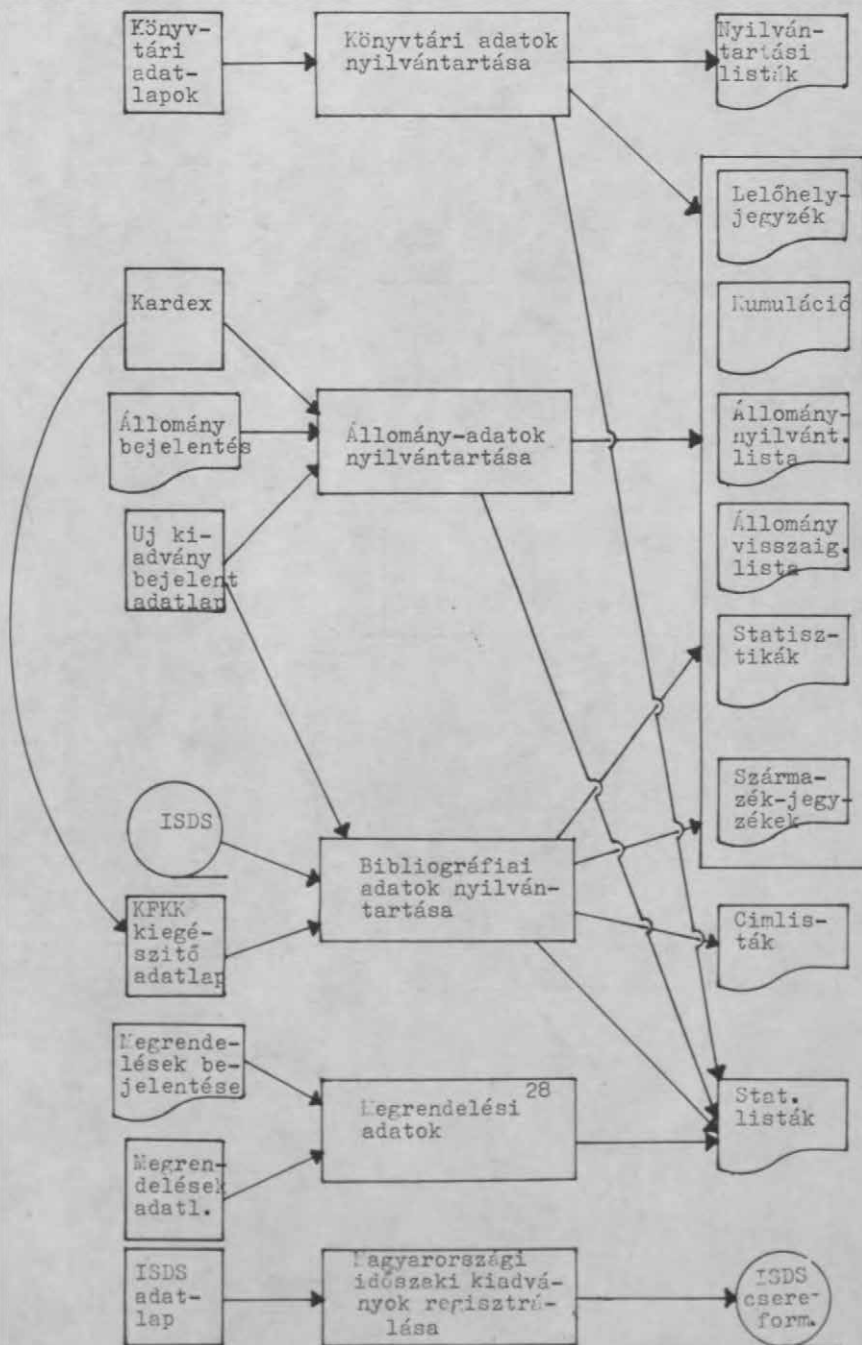
A bejelentő könyvtárak adatai között nyilvántarthatjuk, hogy állományukat hány évenként selejtezik, és ez a lelőhelyjegyzékek indexében jelenik majd meg a felhasználók tájékoztatása érdekében. A jegyzékekben nem közlünk olyan állományt, amelyet az adatbázisból megállapíthatóan már selejtezték, illetve a selejtezett állományokat töröljük az adatbázisból. Az NPA nem tart nyilván kiadványonként és könyvtáranként érvényes megőrzési időt. Ha az igények indokolják, a bővítésre lesz lehetőség.

Az NPA nem tart nyilván könyvtári raktári jelzetet. (A hagyományos rendszernek megfelelően nem a könyvtárak egyes példányait, hanem a kiadványból meglevő – esetleg több példányból összeálló – teljes állományukat regisztrálja.) A rendszert egy későbbi lépcsőben bővíteni lehet majd az ún. könyvtári helyi adatokkal, elsősorban az OSZK saját belső periodika-nyilvántartásainak, katalógusainak kifejlesztéséhez. A raktári jelzetek szerepeltetése különösen hasznos lehet a jelen adatbázisból előállítható hálózati, ágazati stb. lelőhelyjegyzékekben, illetve származékjegyzékekben.

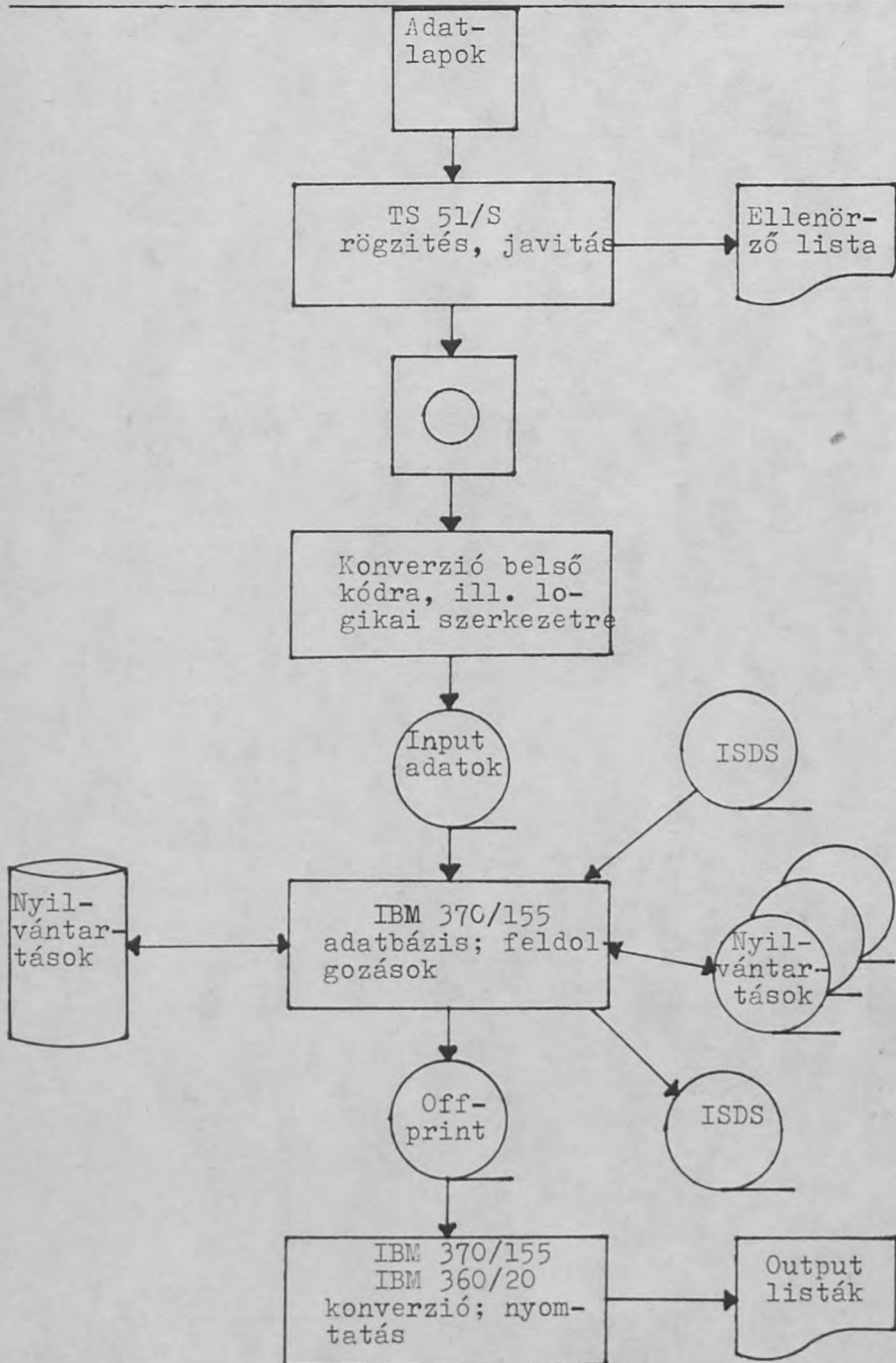
* * *

FÜGGELÉK

1. Az NPA átfogó rendszere

2. Az NPA rendszer feldolgozási folyamatának ábrája

JEGYZETEK

1. Az MNB rendszer 1977 óta üzemszerűen működik. Az időszaki kiadványok bibliográfiai feldolgozására vonatkozó nemzetközi szabályozás (ISBD/S) 1977-ben, adaptált magyar változata (MSZ 3424/2) 1982-ben jelent meg.
2. NEUBAUER, K.W.: National Serials Data System in the Federal Republic of Germany. = Current trends in serials automation (Hrsg. von A.H. Helal, J.W. Weiss. – Essen: Gesamthochschulbibliothek, 1981. – 41–57.p.
3. Célfeladat az Országos Széchényi Könyvtár számára: "számítógépes rendszer kialakítása, adatbázis kiépítése és üzemeltetése mindenekelőtt az időszaki kiadványok központi lelőhelynyilvántartására, a gyűjtőkori együttműködés elősegítésére. Első lépésként a meglévő, illetve megrendelni kívánt külföldi időszaki kiadványok figyelembevételével, második lépésként a kötelezpéldányszolgáltatás alapján a magyarországi kiadványok figyelembevételével, lehetővé téve, hogy a könyvtár hatékonyabban, rövidebb átfutási idővel, több és magasabb szintű szolgáltatással végezze munkáját." = OSZK belső kézirat: 12.179/82.
4. Az OSZK Fejlesztési Csoportja 1982 tavaszán kezdte el a Külföldi Folyóiratok Központi Katalógusa kurrens nyilvántartásának gépesítési munkáit, szorosan együttműködve az Infologic vgm (KSH Számítógéppont) munkatársaival, Baracza Lajosnéval és Hajdú Györgynével. A rendszer tervezésében részt vettek még Fügedi Péterné, Zsembery Anikó és Nagy Zsoltné (OSZK). Az OSZK KFKK osztálya Szilvássy Zoltánné vezetésével észrevételeivel folyamatosan segítette a tervezést.
E helyen köszönjük meg Zircz Péter ny. főigazgatóhelyettesnek, hogy a munka elkezdését lehetővé tette és később is mindenben támogatta.
5. SZILVÁSSY Zoltánné – SZÖLLÖSY Éva: Megújul a külföldi időszaki kiadványok országos lelőhelynyilvántartása. = Könyvtáros, 1985. (megjelenés alatt)
6. WHIFFIN, J.: Union Catalogues of Serials. Guidelines. . . = The Serials Librarian, vol.8. n.1. BLOSS, M.E.: Recommendations for serial holdings statements at the summarized, condensed level. – Chicago, 1983.
7. Átfogó ismertetését ld. NEUBAUER, K.W. i.m.
8. International guide to MARC databases and services: national magnetic tape services / ed. by D. Wolf, F. Conrad. – Frankfurt am Main : Dt. Bibliothek, 1984.
9. Az ISDS rendszer ismertetésére ld. :
ISDS manual / prep. by the International Centre ; ed. by A.A. Mullis. – Paris : ISDS I.C., 1983. ; Comparative study on the handling of serials by ISDS centres and national bibliographic agencies / prep. by F. Bouffez, A. Grosseaud. – Paris : Unesco, 1980 ;
SZILVÁSSY Zoltánné: Az ISDS / International Serials Data System = Időszaki Kiadványok Adattal Nyilvántartó Nemzetközi Rendszer. = Könyvtári Figyelő, 24.évf. 4.sz. 349–360.p.
10. WEGELIUS, P.: Le NOSP : Nordic Union Catalogue for Serials. = Nouvelles de l'ISDS, 1984. n.3.
11. BARACZÁNÉ DÉVAI Gizella – MAJTÉNYI Edit: A MARK-IV filekezelő rendszer ismertetése. – Bp. : MVM, 1981. 72 p. Az assembly nyelvek gépre orientáltak, a magasszintű programnyelveket eljárásra orientálnak nevezhetjük, a MARK-IV pedig, mint a fejlődés következő lépcsője, a szükséges eljárások részletes specifikációja helyett inkább a rendszer vagy az információigények leírására ad eszközt. A MARK-IV koncepciója valójában a rendszertervezés és programozás kétlépcsős folyamatát egy lépcsőre redukálja, a vele dolgozó nagyon egyszerűen és tömören közhelyi igényeit a MARK-IV űrlapjain. Részletesebben ld. még
MARK-IV filekezelő rendszer : Hivatkozási kézikönyv. – 2. kiad., 2. vált. – [Bp. : KSH, 1974.]. Készült a MARK-IV reference manual (1970) alapján.

12. NPA : Nemzeti Periodika Adatbázis. Rendszerterv. 2. vált. Bp., 1983. – Kézirat
13. Az NPA gyűjtőkörébe tartozó kiadványoknak még kb. 35–40%-a nincs regisztrálva az ISDS adatbázisban. Ezeknek a rekordjait belső könyvtári feldolgozás állítja elő, ez az adatbázis feltöltésének egyik legmunkaigényesebb részfolyamata.
Példát találtunk olyan megoldásra is, hogy a központi katalógus szolgáltatásait csak az ISDS által feldolgozott kiadványokra korlátozzák. A NOSP, amely 1978 óta működik, csak 1984-re tervezte a saját feldolgozás bevezetését. V.ö. Wegelius, P. i.m.
14. MSZ 3424/2–83 Bibliográfiai leírás. Időszaki kiadványok. F.2. 62–63.p.
- 15–16. I.m. ISDS manual, 53–64.p.
17. MSZ 3424/2–82 Bibliográfiai leírás. Időszaki kiadványok
ISBD/S: International Standard Bibliographic Description for Serials. – London: IFLA UBC, 1977 (revízió alatt).
18. I.m. Whiffin, J., 107.p.
Az IFLA hivatalos kiadványaként megjelent "Guidelines for the compilation of union catalogues of serials" (Paris : Unesco ; IFLA, 1982. – PGI–83/WS/1) már nem sorolja fel a kötelezően közlendő bibliográfiai adatokat, hanem a minimálisan közlendő azonosító adatok körének meghatározását az adott közreadó szerkesztőségek feladatkörébe utalja át.
19. A hagyományos ún. "kardex-lapos" nyilvántartás adatai, valamint az ennek alapján készült lelőhelyjegyzékek természetesen nem tartalmazzák még az 1982–83-ban a gépi nyilvántartás számára kidolgozott ún. minimális adatmennyiséget, így az NPA adatszerkezetnek a feltöltése csak fokozatosan, a könyvtárak nagyfokú közreműködésével valósulhat meg.
20. Részletes ismertetését ld. UNGVÁRY Rudolf: Osztaurusz; osztályozási rendszer és tezausz : Információkereső nyelv folyóiratok tartalom szerinti feldolgozására és keresésére a Nemzeti Periodika Adatbázisban. = Tudományos és Műszaki Tájékoztató, 1985 (előkészületben)
21. I.m. NPA rendszerterv, 38.p.
22. Kurrens külföldi időszaki kiadványok a magyar könyvtárakban : Leleőhelyjegyzék. . . , ISSN 0324–6175
23. Jelenleg a bejelentő könyvtárak csökkentett – és változó minőségű – adattartalommal jelentik évről-évre állományukat. Az adathiányok megszüntetése, az időszaki kiadványok autopszián alapuló újrafeldolgozása a számítógépes technika bevezetésével egyidejűleg nem lehetséges. A teljes, bibliográfiai értékű rekordok csak a könyvtárak bejelentő munkájának kiterjesztése alapján, fokozatosan állíthatók elő.
24. I.m. ISDS manual, 1983.
25. Legszembetűnőbbek a kis- és nagybetűhasználat bizonytalanságai, valamint a német "ü" és "ue", illetve "ö" és "oe" (über/ueber stb.) más-más betűrendi helyet eredményező váltakozása.
26. UNISIST International Serials Data System (ISDS) : Guidelines for ISDS. – Paris : Unesco, 1973.
27. I.m. NPA rendszerterv, 27 p.
28. A "megrendelés alrendszer" programrendszerének kialakítása csak egy későbbi időszakra tervezett. Kidolgozása rendszertervi szinten valósult csak meg.